

Later is hij nog eens geweest en heeft de molen met omliggende grond gekocht voor f 1.500,-. Er moest een weekendwoning van gemaakt worden maar er is tot nu toe nog niets van gekomen en er zal zoals wij denken ook nooit wat van komen, de boel is steeds verder verrot.

In de oorlogsjaren is het een uitkijkpost van de Duitsers geweest. Een houten balustrade met daarop een glazen kap. Het zink dat erop lag was danig vertrapt.

C. de Jager heeft nog een oorlogschadevergoeding gevraagd, maar nooit gehad, er is toen niets aan gebeurd. Met regen lekte het overal doorheen in emmers en oude wasteilen, zo ging de boel dusdanig verrotten.

Dat was de geschiedenis van de Herwijnse korenmolen.

24 oktober 1976.

W.G. de Jager.

P.S. Bij het molenhuis staat een grote eikenboom die als eikeltje in 1861 door mijn vader is gepoot, tel nu maar uit hoe oud die boom is.

Mijn grootvader kocht het huis naast het molenhuis voor mijn vader. Tot 1924 woonden wij daarin. Dit huis werd toen gesloopt en er werd een nieuw huis gebouwd op de plaats van het oude.

Overgenomen in december 1979 door de kleindochter van Heiltje de Jager getrouwd met J.A. van Arendonk, dochter van hun jongste zoon A.C. van Arendonk.

P.S. In de jaren 80 kocht de heer W.C. Prins de molen en restaureerde deze zodanig, dat de molen nu als woning geschikt is.

Van de redactie.

U heeft voor u de tweede uitgave van het verenigingsblad van de historische vereniging "Den Ouden Dijk". Op 3 april jl. werd de eerste informatie-avond gehouden in het verenigingsgebouw "De Poort". Een 50-tal bezoekers mochten wij die avond welkom heten. Na enige uitleg gegeven te hebben over het doel van de vereniging, steeg het enthousiasme van de toehoorders en veranderden die avond van informatie-avond naar een oprichtingsavond. Wij als initiatiefnemers en als voorlopig bestuur waren dan ook blij met de opkomst en het enthousiasme. De voorbereidingen waren niet voor niets geweest!

Ook mochten wij die avond het eerste exemplaar van het verenigingsblad overhandigen aan wethouder Frans de Bruijn. Na de pauze was er gelegenheid om met elkaar kennis te maken, en verhalen, ideeën en suggesties uit te wisselen en kon men zich als lid aanmelden. Die avond werden alle 50 aanwezigen lid van de historische vereniging.

De eerste stap die wij na de oprichtingsavond hebben genomen, was een afspraak maken met notaris mr. A.Z. Snoek, die op 28 juni 1996 de oprichtingsakte pro deo heeft opgemaakt.

Hopelijk zal deze tweede uitgave van het verenigingsblad van de historische vereniging in een behoefte voorzien.

Inhoud.

	<u>blz.</u>
Van de redactie	1
Inhoud/Bronnen	2
Informatie bestuur	3
Gedicht: De moeder de vrouw	4
De Boellaads II	5
De polder Vuren en de Herwijnense boezem	10
Joodse families in Herwijnen	16
Een kiek van toen	23

Bronnen.

- Martinus Nijhoff uit: Nieuwe gedichten 1934
- M. van Maaren Archief genealogie
- Archief Nederlands Hervormde Kerk te Tuil
- Dr. G. Keizer 1903 "Uit de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk" 1835 - 1853
- W.A. Elberts "Belg van de Citadel van Antwerpen 1832"
- Archief voormalige gemeente Herwijnen
- J.W. Renelink "Volk in verdrukking en verzet 1940-1945"
- J. de Kock foto-archief

Informatie bestuur.

Het bestuur van de historische vereniging "Den Ouden Dijk" Herwijnen is als volgt samengesteld:

<u>Voorzitter</u>	de heer M. van Maaren Achterweg 76, 4171 BD Herwijnen tel. 0418 - 581594
<u>Secretaris</u>	mevrouw H. van Dongen Waaldijk 91, 4171 CB Herwijnen tel. 0418 - 581851
<u>Penningmeester</u>	de heer J.P. Kwakernaak Kromme Akkers 21, 4171 BM Herwijnen tel. 0418 - 581723
<u>Bestuurslid</u>	mevrouw D. van Zee-van Arendonk Graaf Reinaldweg 3, 4171 LC Herwijnen tel. 0418 - 582246
<u>Bestuurslid</u>	de heer J. de Kock Meikampgraaf 8, 4174 LB Hellouw tel. 0418 - 581391

Redactie verenigingsblad

de heer M. van Maaren
Achterweg 76, 4171 BD Herwijnen
tel. 0418 - 581594

de heer J.P. Kwakernaak
Kromme Akkers 21, 4171 BM Herwijnen
tel. 0418 - 581723

Typewerk verenigingsblad

mevrouw M. Pelle-van Ooijen

De contributie bedraagt f 15,- per jaar inclusief verenigingsblad.
Bankrekeningnummer 36.67.12.314, t.n.v. historische vereniging "Den Ouden Dijk" Herwijnen.

De moeder de vrouw

*Ik ging naar Bommel om de brug te zien.
Ik zag de nieuwe brug. Twee overzijden
die elkaar vroeger schenen te vermijden,
worden weer bureen. Een minuut of tien
dat ik daar lag, in 't gras, mijn thee gedronken,
mijn hoofd vol van het landschap wijd en zijd
laat mij daar midden uit de oneindigheid
een stem vernemen dat mijn ooren klonken.*

*Het was een vrouw. Het schip dat zij bevoer
kwam langzaam stroomaf door de brug gevaren.
Zij was alleen aan dek, zij stond bij 't roer,*

*en wat zij zong hoorde ik dat psalmen waren.
O, dacht ik, o, dat daar mijn moeder voer.
Prijs God, zong zij, Zijn hand zal u bewaren.*

*Martinus Nijhoff
uit: Nieuwe gedichten,
eerste druk 1934.*

*Bommel, Bommel blinkt schoôn,
Wêrdenburg spant de kroon,
Tuil is ene kraaiennest
Haften leet op z'n allerbest
Hellow is ene endenpoel
Herwijnen ene gouwe stoel
Vuren is een ârrem lând
Daolem leet oan de waoterkânt
Spijk is ene molshoop
in Gurkum zijn mooi dingeskes te koop.
Woerkum is nog iet of wat,
maar Loevestein is een hondegat!*

De Boellaards II

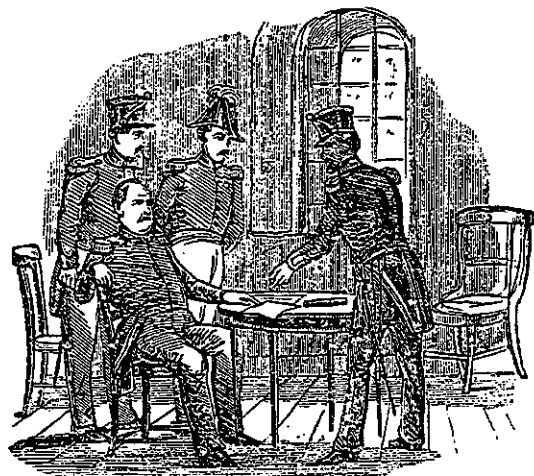
In de eerste uitgave van het verenigingsblad werd de familie Boellaard beschreven en met name J.W. Boellaard tot Herwijnen, eerste burgemeester van Herwijnen van 1811 tot 1830. Zijn zoon Dirk Boellaard volgde hem op als burgemeester en secretaris van Herwijnen. Dirk Boellaard liet naar alle waarschijnlijkheid in 1828 huize "Frisse Stijn" bouwen.

Huize "Frissestein", omgeven door hoog opgaand geboomte. Dit stukje dijk is één van de allerfraaiste gedeelten tussen Gorinchem en Tiel. Bij de dijkverzwaring werd dit schilderachtige plekje behouden.

Dirk Boellaard was tevens kapitein van de zesde compagnie, tweede bataljon, eerste afdeling Gelderse schutterij en bevond zich in verband met de Belgische opstand, begin 1831 nog in het leger en ontving van de gouverneur van Gelderland op 26 januari 1835 een gedenkpenning voor de verdediging van de citadel van Antwerpen.

Dirk Boellaard dragend de gedenkpenning.

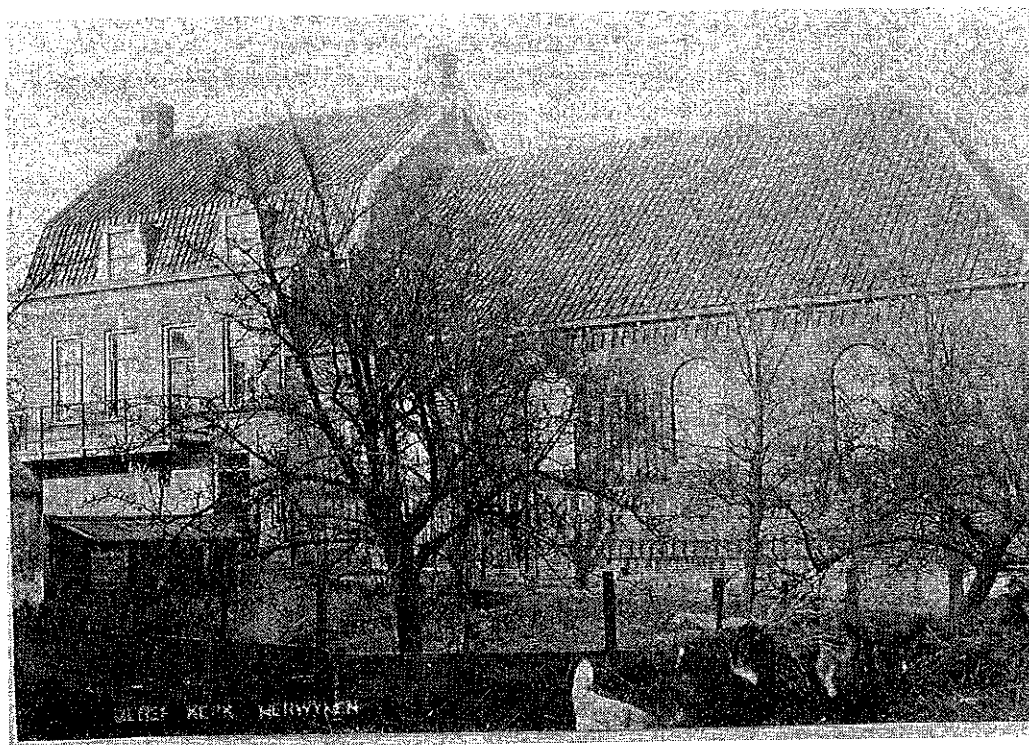
Het ondertekenen van het verdrag van overgave op 24 december 1832

In de Nederlands Hervormde Kerk was begin 1830 de rust voorbij. Er ging geen leiding meer van de kerk uit en zij kwam onder staatstoezicht te staan. Dit stuitte op weerstand in die kringen, waar de geest van de Gereformeerd-piëtistische conventikels uit de zeventiende en achttiende eeuw nog voortleefde. Op 18 mei 1835 verzocht de gouverneur van Gelderland de burgemeester van Herwijnen Dirk Boellaard om maatregelen tot wering van godsdienstige vergaderingen der Christelijke afgescheidenen. In juli 1835 werd Boellaard opnieuw verzocht om maatregelen te nemen. Op 16 januari 1836 kwam een bericht uit Zaltbommel, dat een detachement van vier man cavalerie naar Herwijnen gezonden zou worden om orde op zaken te stellen. Op 25 april 1836 werd opnieuw verzocht om maatregelen te nemen. Burgemeester Boellaard stelde op 11 mei 1836 voor om geen rigoureuze stappen te ondernemen, in afwachting van de debatten in de 1e en 2e kamer. Onder druk van de staat, was burgemeester Dirk Boellaard genoodzaakt impopulaire maatregelen te nemen.

Dr. G. Keizer schrijft in 1903 in zijn boekje "Uit de geschiedenis van Gereformeerde Kerken" 1835-1853:

"Op den 21e mei 1837 trad den burgemeester D. Boellaard met een dragonder binnen en vroeg nogmaals of men wilde uiteen gaan: Den ouderling antwoorde nogmaals dat men in de vreeze des Heeren bijeen was en derhalve op geen bloot bevel van een mensch niet konden scheijden: toen wierden zij door hem aan het krijgsvolk overgegeven en werden meer dragonders binnen geroepen en toen begon men de menigte buiten te stooten totdat het geheele huis leedig was, den eigenaar niet uitgezonderd, die bovenanderen nog een slag met den pallas (sabel) kreeg. Verder werden zij onder vloeken zwaar bedriegt indien men weeder zou ondernemen om samen te komen, en den plaats des Godsdienst bleef bezet door 3 dragonders die den geheelen dag men sterken drank te drinken in de plaatse des gebeds zig vermaakt hebben".

Onder koning Willem II, die zijn vader in 1840 was opgevolgd, kwam op 22 februari 1841 het Koninklijk Besluit van 21 januari bij de burgemeester Dirk Boellaard tot Herwijnen binnen, waarbij vergunning werd verleend tot het oprichten van een zelfstandige Christelijk Afgescheidene gemeente. Hiermee eindigden ook alle vervolgingen tegen de afgescheidenen.

Op 24 juli 1842 werd het kerkgebouw en de pastorie in gebruik genomen. De eerste predikant: G.J. Raidt kwam in 1843 van Gouda naar Herwijnen.

Dirk Boellaard tot Herwijnen was burgemeester van 1831 tot 1856 en overleed in 1858. De Boellaards bezaten de benedenoven. Na het overlijden van Dirk Boellaard werd de oven beheerd door Pieter Boellaard, J.W. zoon. Onder de naam van firma Erven J.W. Boellaard. Na het overlijden van Pieter Boellaard in 1869 werd de benedenoven verkocht aan A.J. Mijnlieff.

Pieter Boellaard werd begraven op de algemene begraafplaats te Herwijnen.

M. van Maaren.

Bronnen:

Archief genealogie van M. van Maaren.

Archief Nederlands Hervormde Kerk te Tuil.

Dr. G. Keizer 1903 "Uit de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk" 1835-1853.

W.A. Elberts "Belg van de Citadel van Antwerpen 1832".

De polder Vuren en de Herwijnense boezem.
(ca. 1450 - 1940)

Het valt moeilijk te achterhalen wanneer de Herwijnense Wetering of Vliet (stromende tussen de Azewijnse brug in de Vurense Zeiving naar de Waal bij de Dalemse Zeiving) precies is gegraven. De bronnen zijn daar niet duidelijk over, met name of dit is gebeurd voor 1450 of na dat jaar. Een overeenkomst tussen de polder Herwijnen en de heer Van Vuren of de heer Van Heukelum en Leijenburg is tot op heden niet gevonden. Wel bestond er een overeenkomst tussen de Gelderse polder Herwijnen en de heer van Heukelum en Leijenburg uit 1447 over de aanleg van de Achterdijk, aan de grens met de polder Asperen, over het grondgebied van de Hollandse heerlijkheid Leijenburg (1).

De Herwijnense Wetering liep op de grens tussen de polders Vuren en Heukelum en werd voor het eerste deel gevormd door het stroompje de Mark (ook wel Mert genoemd). Bij de zogenaamde Grote Elleboog scheidde de wetering zich naar het zuidwesten af, in de richting van de rivier de Waal. Voor de aanleg van de Herwijnense Wetering waterde de polder Herwijnen af op de Waal ten oosten van de Vurense Zeiving, op de plaats waar in 1920 opnieuw de afwatering werd gerealiseerd.

Ook al zou er geen overeenkomst gesloten zijn over het graven van de Herwijnense Wetering op de grens tussen de polders Vuren en Heukelum dan moet daar toch toestemming verleend zijn door de betrokken lokale machthebbers. Omdat met het einde van de Arkelse oorlog (1412) de rust in de westelijke Tielerwaard terugkeerde, ligt het voor de hand dat zich juist in die tijd een gunstige situatie voordeed om de Herwijnense Wetering aan te leggen. In ieder geval bleek tijdens een arbitrale uitspraak voor de schepenbank van Tuil in 1553 dat de Herwijnense Wetering al geruime tijd bestond en dat er geen sprake was van een oud contract tussen de heer van Vuren en de polder Herwijnen (2).

De arbitrale uitspraak in 1553 was een gevolg van voortdurende problemen tussen de dagelijkse heren, geërfden en ingezetenen van Herwijnen en Vuren over de Herwijnense uitwatering. Over en weer werden beschuldigingen geuit, door Vuren over het te hoog opmalen van de wetering waardoor de kaden overliepen, door Herwijnen over het doorsteken en afgraven van de kaden.

Om een einde te maken aan al deze geschillen had de dagelijkse heer van Herwijnen, Johan van Haaften ingestemd met een arbitrage en als arbiters benoemd de heer van Brakel, Reinier van Aswijn, Willem van Tuil van

Bulkenstein en Adriaan van Brakel. Op zijn beurt had de heer van Vuren, Johan van Asperen en van Vuren samen met Otto van Asperen en van Vuren, dijkgraaf in de Tielerwaard, Robert van Erp, Thomas van Scherpenzeel en Hubert van Boxmeer benoemd. Beide partijen kwamen vervolgens overeen Wolter van Bacx als hun voorzitter aan te stellen.

De arbiters kwamen eendrachtig tot een oplossing. De Herwijnense molens mochten niet hoger malen dan de peilen die de ambtman van de Tielerwaard en de arbiters zouden vaststellen op kosten van beide partijen. Zodra de molenaars van Herwijnen of de molenaar van Vuren de polder Herwijnen er op zouden wijzen dat zij boven het peil maalde dan moest de Herwijnense molen onmiddellijk stoppen met het uitslaan van het overtollige water tot de peilers weer boven water kwamen. De peilen aan de Azewijnse brug en de Herwijnense sluizen zouden bovendien 1,25 Hollandse voet hoger gezet worden dan voorheen. De polder Vuren moest zijn kade van de molens tot de Waaldijk op eigen kosten zo hoog maken dat zij niet kon overlopen of enige schade kon aanrichten aan de polder Herwijnen. De molenaar van Vuren mocht zo hoog malen als hij wilde zolang hij maar niet over de kade maalde. In het laatste geval zou de polder Herwijnen daar last van hebben. Verder moest de polder Vuren een aantal wilgen in de buurt van de Herwijnense molens verwijderen omdat zij de wind wegnamen. Voor het verhogen van de kaden en het omhakken van de wilgen moest de polder Herwijnen vijftig carolus gulden aan Vuren betalen. Beide partijen gingen met de uitspraak akkoord en op 29 januari 1553 vond de ondertekening (voorzien van zegels) plaats.

Het duurde uiteindelijk nog lang voordat de nieuwe peilen aan de Azewijnse brug en de Herwijnense uitwateringssluizen werden vastgesteld. Door Herwijnen werden Willem van Tuil van Bulkenstein, Frans van Haaften en Johan de Cock van Neerijnen hiervoor aangesteld, door Vuren Thomas van Scherpenzeel, Hubert van Boxmeer en Arnt de Bie Hermansz. Op 19 december 1563 was de zaak uiteindelijk geregeld (3).

Toch bleef de Herwijnense uitwatering ook gedurende de 17de eeuw problemen geven. Als voornaamste oorzaak werd door de polder Herwijnen in 1665 de verhoging van de bedding van de Waal aangedragen. Door een versterkte afzetting van zand en slib kwam de rivier steeds hoger te liggen waardoor het moeilijker werd het overtollige water uit de Herwijnense Wetering op het buitenwater te laten lopen. Op 12 januari 1665 verzochten de Herwijnense ingelanden het Vurense dorpsbestuur een vergadering van de gerechtsnaburen bijeen te roepen. Herwijnen zou daar dan enkele afgevaardigden heen sturen om te praten over de waterpeilen in de Herwijnense Wetering.

peil. Er mocht nooit boven dit peil gemalen worden en zodra het bereikt was moesten de molens stoppen met malen. Wanneer als gevolg van het hoge buitenwater (op de Waal) de Herwijnense voormolens (ten oosten van de Dalemse Zeiving ter hoogte van het huidige fort Vuren) niet konden uitmalen dan moesten de achtermolens eveneens het malen staken zodra het peil bereikt was. In het laatste geval moest de polder Herwijnen er tevens op toezien de achtermolens eveneens het malen staken zodra het peil bereikt was. In het laatste geval moest de polder Herwijnen er tevens op toezien dat er geen water door de kaden zou kwellen in de Vurense polder. Bij overtreding van deze bepaling zou alle schade die de heer van Vuren, de ingezetenen of de pachters hierdoor leden door de polder Herwijnen vergoed moeten worden (5).

In feite was hier sprake van een bevestiging van de bepalingen van het contract van 1553. De polder Herwijnen zou het niet bij deze veroordeling laten, maar daarover een volgende keer meer.

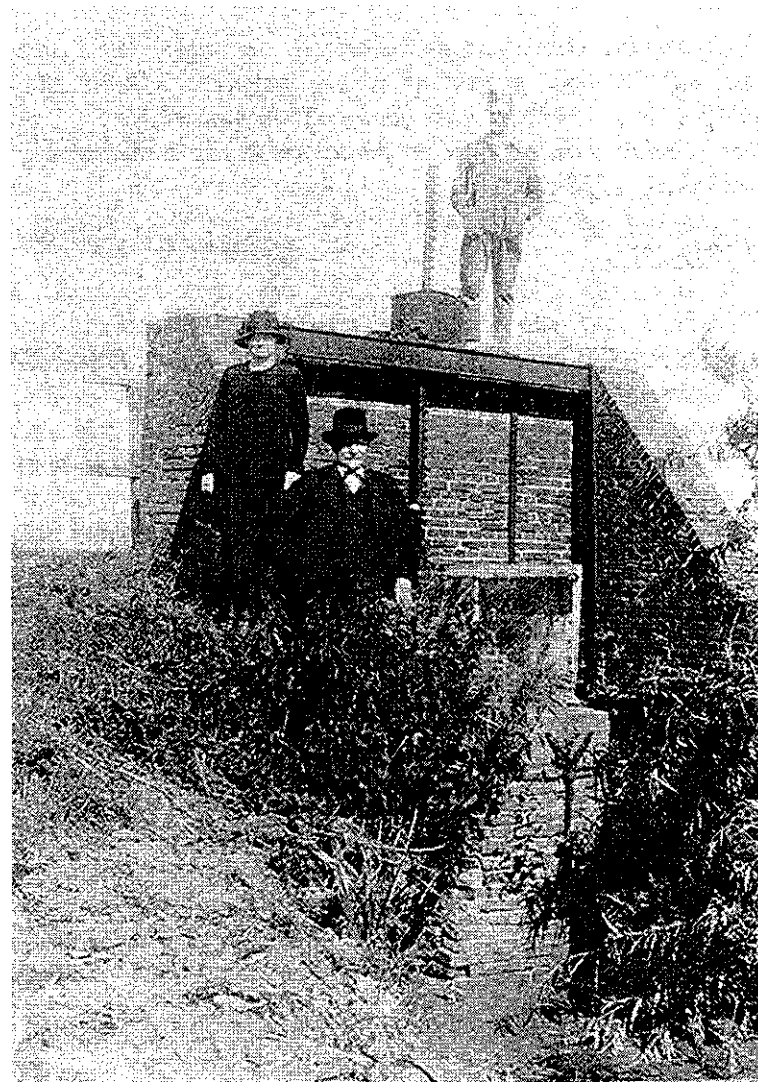
Aart Bijl, 8 februari 1995.

Bronnen:

Archief waterschap polderdistrict Tieler- en Culemborgerwaard, Geldermalsen (PAG), archief polder Dalem.

Bijl, A. "Over Heren, Weiden en Kastelen. Een geschiedenis van Herwijnen van prehistorie tot heden". Vuren, 1992.

- (1) Bijl, Over Heren, Weiden en Kastelen, p.48
- (2) PAG, archief polder Dalem, map 'bescheiden inzake ongeoorloofde opmaling van den Herwijnense Vliet'
- (3) t.a.p., verklaring van de schepenen van Tuil, Peter de Groot en Gijsbert Ariense
- (4) t.a.p., extract uit het gemeenlandsboek van Vuren, beginnende met den jare 1664
- (5) t.a.p., extract uyt het signaat van den weledelen en hoogen gerigte van Tuyl d'anno 1761

Hoofdsluis in het 's Heerenbosch.

Op de foto staat Gijs Vervoorn, Marieke Vervoorn en Piet Kaldenberg boerenknecht en koetsier.

De familie Vervoorn woonde in huize "De Kater" dat in 1966 afbrandde.

Joodse families in Herwijnen (1850-1943).

Tijdens de informatie-avond van de historische vereniging op 3 april jongstleden, werd mij de vraag gesteld of er nog gegevens bekend zijn over de Joodse families die tot 1943 in Herwijnen hebben gewoond.

Om tot het feitelijk verzoek over te gaan: eerst een samenvatting van de wereldgeschiedenis 1918-1945.

Duitsland 1900-1945.

In de begin jaren van 1900 was Duitsland een sterk keizerrijk. Maar de oorlog 1914-1918 had van Duitsland een verslagen, gehaat, vernederd, verarmd en gedeeltelijk bezet land gemaakt. Na de oorlog 1914-1918 waren er groepen Duitsers die poogden het land weer op te bouwen en die in vrede en vriendschap met andere landen zouden willen leven. Die de typische Pruisische oorlogszuchtige geest wilden uitbannen en Duitsland te maken tot een vrije, welvarende, vredelievende natie.

Maar er waren ook vele andere groepen Duitsers die niet wilden geloven dat zij verslagen waren. Zij waren het die beweerden dat het Duitse volk een bijzonder volk was en dat het "Arische" (van zuiver Germaanse afkomst) beter was dan alle andere rassen. Zij verkondigden vooral, dat de Joden schuld hadden aan het lot van het Duitse volk en dat de Joden verjaagd of gedood moesten worden, zodat er nog slechts één macht invloed zou hebben: het nationaal-socialisme en zijn "Führer". Wie deze doelstellingen der nazileiders uit die dagen herleest ("recht is, wat nuttig voor ons is" en "de macht van de lange messen") en hun liederen ("als het Jodenbloed van het mes stroomt, dan pas gaat het goed") kun je niet begrijpen dat een volk dat zoveel grote dichters, componisten, filosofen heeft voortgebracht, ertoe kon komen deze nazi's te steunen of hun leiding lijdzaam te aanvaarden. Joden werden vervolgd, van alles beroofd en over de grenzen gejaagd, en gevangenen werden zogenaamd "op de vlucht doodgeschoten". In de jaren 30 begon Duitsland aan de voorbereidingen voor een nieuwe oorlog. Jonge mensen en vrouwen moesten in de "arbeidsdienst" waar zij als soldaten werden gedrild en geheel doordrenkt werden van een militaristische geest, met als leuzen "vandaag behoort ons Duitsland, morgen de hele wereld". De Duitse oorlogsindustrie werkte op volle kracht, de luchtmacht werd groter en groter, alles werd opgeofferd aan het leger, "liever kanonnen dan boter" werd er door de nazi's gezongen. In 1938 werd het in praktijk gebracht. Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije kwamen in Duitse handen en de wereld keek toe, maar toen Duitsland in september 1939 Polen binnenviel was de maat vol.

Frankrijk en Engeland, die een verdrag met Polen hadden, verklaarden zich toen in staat van oorlog met Duitsland. In april 1940 vielen de Duitsers Noorwegen en Denemarken aan en veroverde deze landen.

Op 10 mei 1940 vielen de Duitsers Nederland binnen en voerden hun verschrikkelijk nationaal-socialistische systeem in, met als doel, dat slechts één macht invloed zou hebben. Vijf jaar lang heeft het Duitse schrikbewind geduurd, meer dan 100.000 Joden die in Nederland woonden werden door de Duitsers van het leven beroofd.

Deze ster moesten alle Joden duidelijk zichtbaar dragen. Hoe kon een mensenbrein zo iets bedenken?

Joodse families in Herwijnen.

In de 19e eeuw woonden in Herwijnen enkele Joodse families, waaronder de familie Wijzenbeek.

Andries Levie Wijzenbeek was gehuwd met Rebecca Wijzenbeek-van Straten. Van beroep was Andries Levie Wijzenbeek kleermaker en hij had een manufactuurwinkel. Het echtpaar woonde aan de Waaldijk, ter hoogte van de "Boveneindse" stoep (waar de Achterweg uitkomt op de Waaldijk).

Rebecca overleed op 13 september 1891 en Andries Levie op 25 juni 1895. Het echtpaar Wijzenbeek-van Straten werd begraven op de Joodse begraafplaats te Herwijnen.

Een Wijzenbeek was rond 1900 wethouder van de gemeente Herwijnen. Hij was in het bezit van een oorkonde van het gemeentewapen van Herwijnen (deze oorkonde dateerde uit 1816).

De familie Wijzenbeek vertrok in mei 1913 naar Rotterdam.

De familie Van Straten bleef op dat ogenblik als enige Joodse familie over in Herwijnen.

Er zijn slechts enkele foto's bewaard gebleven van de familie Van Straten. Eén daarvan is de huwelijksfoto van Mozes van Straten (geb. 1891) en Jeanette Blijdenstein.

Het bruidspaar Mozes en Jeanette.

Tweede van rechts: Mietje van Straten-Walg. Geboren 3 maart 1876 en eerste vrouw van Bernhard Salomon van Straten, geboren in 1881 (zevende van rechts).

Mietje (Mie) overleed op 13 december 1937 en werd begraven op de Joodse begraafplaats te Herwijnen.

De jongen met de papieren muts is de zoon van Bernhard en Mietje, genaamd Manuël (geb. 1914).

Bernhard Salomon van Straten hertrouwde met Sophia van der Sluis.

Het bruggetje naar de woning in de Molenstraat "De Wouwer" van Bernhard en Sophia van Straten.

Op 10 mei 1940 brak de 2e wereldoorlog uit, en al snel begonnen de Duitsers met het registreren van de Joodse inwoners.

Op 26 april 1941 moesten alle Joodse families als eerste hun radio's inleveren en vervolgens werden op 20 juli 1942 ook de fietsen gevorderd.

Ontvangen van den Burgemeester van H e r w i j n e n om op 21 Juli 1942 over te brengen naar de Garage Aalbers Utrechtsche weg 65 te Oosterbeek, 2 heerenrijwielen, ingeleverd door de joden Mozes van Straten en Manuël van Straten, beiden wonende te Herwijnen.

Zaltbommel, 20 Juli 1942.

J. A. F. L. K.

De Van Stratens waren van beroep vleeshouwers (slagers) en woonden aan de Waaldijk 44 (waar thans architect F.W. van der Horst en zijn familie woonachtig is).

Mozes (Moos) van Straten voor zijn slagerij, die hij had overgenomen van zijn oudere broer Bernhard van Straten.

De zonen van Bernhard en Mozes heetten beiden Manuël.

In augustus 1942 begonnen de bezetters van ons land met het wegvoeren van de Joden.

Mozes van Straten uit Gorinchem, die in 1875 in Herwijnen was geboren, werd op 26 oktober 1942 in Auschwitz vergast.

Aan Mozes van Straten was in Herwijnen een aantal malen een onderduik-adres aangeboden. Mozes had, in tegenstelling tot zijn broer Bernhard, vele Herwijnse vrienden. Mozes besloot, onder druk van zijn broer, niet onder te duiken. Bernhard leefde, volgens inwoners van Herwijnen, van het in de handel verdiende geld en het houden van enkele schapen.

Op de box zit de zoon van Bernhard en Sophia.

Links van hem:

Fransje Duste.

Rechts van hem:

Fineke (?) Maat.

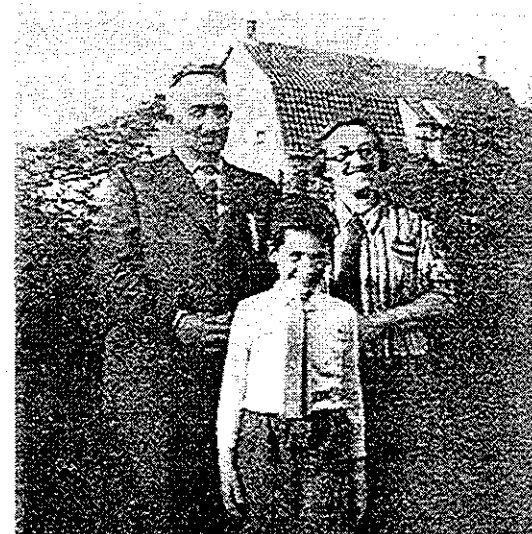

Zoon van Bernhard en Mie: Manuël.

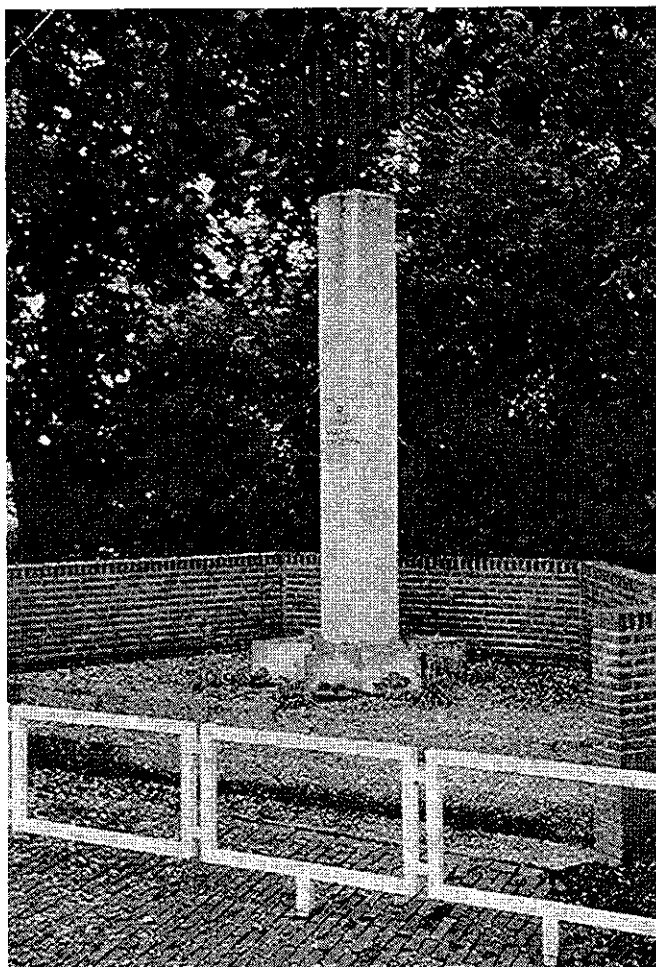

Op last van de Sicherheitspolizei werd op 2 april 1943, de in Herwijnen verblijvende mevrouw Van Straten-de Vries overgebracht naar het interneringskamp Vught. Een week later werden de overige Herwijnse Joden overgebracht naar Vught. Mozes van Straten, zijn vrouw Jeanette van Straten-Blijdenstein en hun zoon Manuël van Straten, Bernhard van Straten, Sophia van Straten-van der Shuis en hun 29-jarige zoon Manuël van Straten.

Mozes van Straten, zijn vrouw Jeanette en hun zoon Manuël.

Bernhard en Sophia werden op 14 mei 1943 vergast in Sobibor. Mozes, Jeanette en hun zoon Manuël werden op 28 mei 1943 vergast in Sobibor. Manuël, zoon van Bernhard en Sophia, werd op 9 juli 1943 vergast in Sobibor.

Tekst op gedenkzuil
1942 - 1943

omdat wij
niet
vergeten

Op 27 november 1967 is er, mede in hun nagedachtenis, een monument onthuld bij de Joodse begraafplaats aan de voormalige Bossche Poort te Zaltbommel.

M. van Maaren.

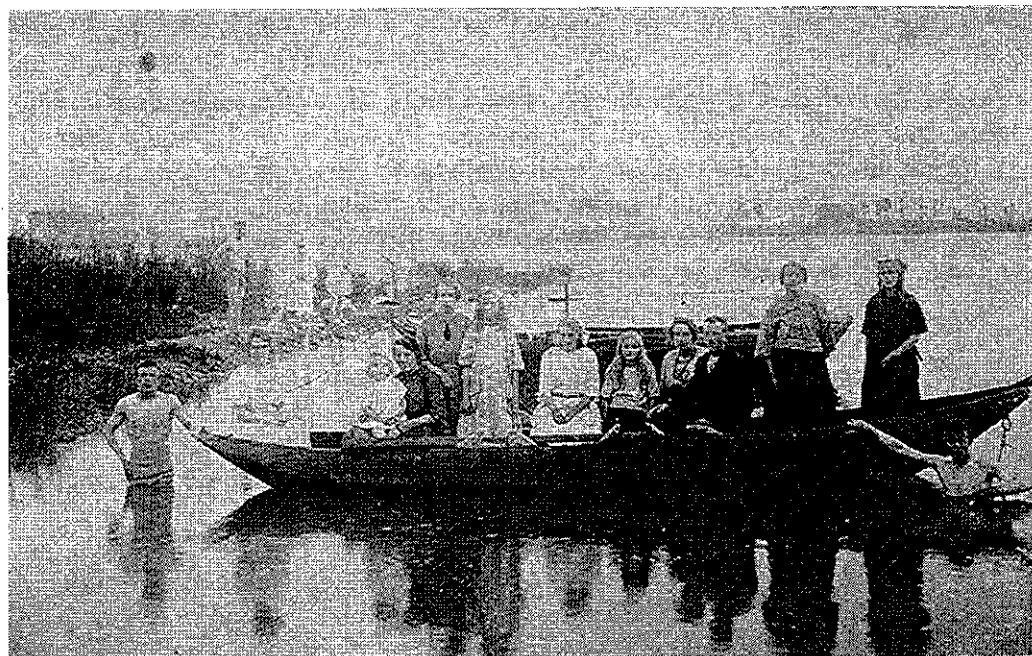
Een kiek van toen.

Eerst willen we even terugkomen op de allereerste "Kiek van toen" deze foto ging over het binnenhalen van burgemeester Vermeulen in 1954. De heer W.G. de Jooode (Achterweg) herkende nog enkele personen op de foto. 6e van rechts is Teeuwke van de Flier, daarnaast Willem van Krieken dan 2e man van links met hoed is Jan van Arendonk P.zn. Zo ziet u maar, dat we er met elkaar wel uitkomen, wie wie is op deze foto.

Wat onder andere de bedoeling is van het plaatsen van deze foto's, is er achter zien te komen welke personen erop staan, maar ook als herkenning van familieleden, vrienden of kennissen. Het zal ook wel eens gebeuren dat er een foto geplaatst wordt, waar geen personen op staan maar waar we een stukje van Herwijnen laten zien uit vroegere tijd dat ook weer een bepaalde herinnering oproept.

De foto die we deze keer laten zien is ongeveer in 1926 gemaakt tussen "Den Hoek" en de Molenstoep. Zo te zien is het hartje zomer en waar kan men dan de tijd beter doorbrengen dan aan de stroom. Tenminste als men naar de mannen kijkt, die zijn echt op de warmte gekleed, een zwembroek of wat ervoor doorging (vaak was het een afgedankte korte broek) en maar zwemmen en ravotten in de rivier. De dames daarentegen zijn zeer degelijk gekleed, geen stukje bloot te bekennen, maar op verzoek van de fotograaf is men toch met z'n allen in de roeiboot gaan zitten en de 2 zwimmers erbij hebben hem een eindje van de kant geduwd, zodat er een prachtige kiek gemaakt kon worden. Links staande naast de boot Pieter Bijl uit de Molenstraat en daarnaast zit Gerritje Kaldenberg (dochter van Markus Kaldenberg die in het huisje woonde waar nu ons bestuurslid mevrouw H. van Dongen woont). Daarnaast zit als klein meisje Bets van Zanten (later Van Tuyl) die bij haar tante Betje van Weelden op schoot zit. Dan Jenneke Bijl met daarnaast iemand uit Asperen die in Herwijnen uit logeren was en dan Pauline Donker, het meisje met het lange haar is Nellie van Zandwijk (later getrouwd met Kees van Baalen), dan Janna en Just Bijl. Hiernaast staat Gerdien Donker een zuster van Pauline, zij woonde in het huis van Hein van Zanten. De laatste in de boot is weer een logé uit Asperen. Rechts in het water is Arie van Wijgerden (van de klompenmaker), op de krib staat nog een broer van Vliet en Bets van Zanten.

Deze foto hebben we gekregen van Jo Bijl-van Weelden en de namen van allen die erop staan van Nel van Baalen-van Zandwijk.

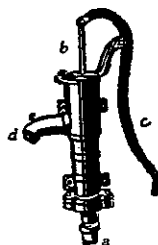
Heeft u nog foto's of ansichtkaarten waar u niets meer mee doet, geeft u ons bestuurslid Jaap de Kock een seintje hij haalt ze graag bij u op. Heeft u soms een mooie foto die u graag geplaatst wilt hebben in de rubriek "kiek van toen", ook dan een telefoontje naar Jaap de Kock.

J. de Kock

Gezocht: een waterpomp.

In Herwijnen hebben in het verleden diverse dorpspompen gestaan. Een daarvan is de waterpomp in de Onderweg, waarvan nog onderdelen aanwezig zijn, echter de pomp, van het type industrie nr. 2, 3 of 4 is verdwenen.

Wie heeft nog een pomp?

Van de redactie.

Hierbij ontvangt u de derde uitgave van het verenigingsblad van de historische vereniging "Den Oude Dijk".

Allereerst wil ik u namens het bestuur een voorspoedig 1997 toewensen. Het jaar 1996 was een bijzonder jaar voor Herwijnen. Herwijnen, een dorp met een rijke historie. Om die historie aan een breed publiek aan te bieden werd op 28 juni 1996 in Herwijnen een historische vereniging opgericht.

De Herwijense bevolking was en is nog steeds enthousiast. Dat enthousiasme blijkt alleen al uit het feit, dat onze vereniging binnen een jaar ruim 100 leden telt. Het is dan ook voor het bestuur een stimulans om de ingeslagen weg van 1996, in 1997 te continueren. Het jaar 1997 zal in het teken staan van arbeid, ambachten, dialect en klederdracht. Op 29 januari 1997, als dit verenigingsblad uitkomt, zal de heer P. Bijl een lezing houden over het Herwijns dialect.

De foto hierboven moet u niet zien als geschiedsvervalsing, maar als een voorproefje op onze ledenavond in mei. Op die avond zal de heer W. van Leersum een lezing houden over de middenstand en klederdracht in Herwijnen.

Ik hoop u dan ook op deze avond te mogen begroeten en dat u met genoeg ons verenigingsblad mag lezen.

Laat ons leren van het verleden, hoe wij in het heden moeten leven.

M. van Maaren